

Asia: VN/19873/2023

Lausuntopyyntö syyteneuvottelun käyttöalan laajentaminen; työryhmän mietintö

Nykytila

Mitä huomioita teillä on nykytilaa koskien?

Syyteneuvottelun käyttö on ollut alusta alkaen varsin vähäistä. Tähän nähden on ilmeistä, että syyteneuvottelun käyttö ei tule merkittävästi lisääntymään ilman lainsäädäntömuutoksia.

Syyteneuvottelun käytön lisäämisellä on mahdollista saada merkittäviä säästöjä. Käytön lisääminen ei ole kuitenkaan ongelmatonta. Syyteneuvottelun varsin suppea soveltamisala on omiaan aiheuttamaan yhdenvertaisuusongelmia. Lisäksi menettelyn huono tunnettuus sekä eräät sen rakenteelliset piirteet lisäävät siihen liittyviä oikeusturvaongelmia.

Keskeiset ehdotukset

Velvollisuus arvioida syyteneuvottelun edellytyksiä

Hovioikeus puoltaa esitettyjä toimia, joiden avulla menettelyn käyttöä pyritään lisäämään. Erityisesti esitutkintalakiin ehdotetut muutokset ja tutkinnanjohtajien aktiivisuuden lisääminen voivat jossain määrin lisätä asiasta keskustelemista. Toisaalta syyteneuvottelun aloittaminen esitutkintavaiheessa voi olla useissa tapauksissa asianosaisten kannalta katsoen niin hankalaa ja riskialtista, etteivät he pidä menettelyn aloittamista järkevänä.

Ilmoitukset asianosaisten oikeuksista

ks. edellinen kohta

Syyteneuvottelun kohteena olevat rikokset

Esityksessä mainittujen rikosten lisäämisellä syyteneuvottelun käyttöalaa voidaan nopeuttaa oikeudenkäyntejä ja saada kustannussäästöjä. Syyteneuvottelun aloittamisen edellytyksiä tulee toisaalta harkita entistä tarkemmin erityisesti ryöstöjen ja ihmiskaupparikosten osalta. On myös epätodennäköistä, että törkeitä huumausainerikoksia tultaisiin käsittelemään syyteneuvottelussa

koko laajuudessaan ja kaikkien vastaajien osin. Lisäysten vaikutus syyteneuvottelun tosiasialliseen käyttöön jäänee näin ollen vähäiseksi.

Yhteisösakosta neuvottelu

Kohdat 4-6:

Ehdotetut mahdollisuudet neuvotella liiketoimintakiellosta, rikoshyödystä ja yhteisösakosta ovat omiaan lisäämään syyteneuvottelun houkuttelevuutta erityisesti talousrikosasioissa, joissa syyteneuvottelu on ollut mahdollista jo nykyisen lainsäädännön aikaan. Neuvottelukohteiden lisääminen voi myös tosiasiallisesti edistää syyteneuvottelun käyttöä.

Lisäykset kohdistuvat toisaalta epäiltyihin, jotka ovat saaneet syyteneuvottelun hyödyt jo aikaisemmin osakseen. Voidaan kysyä, kohdellaanko kaikkien rikosten epäiltyjä yhdenmukaisesti, kun suurin osa rikoksista suljetaan samalla kokonaan menettelyn ulkopuolelle. Lisäneuvottelumahdollisuudet saattavat myös johtaa siihen, että menettelyn käyttö ei juuri lisäännä, mutta epäiltyjen neuvottelemat sopimukset paranevat entisestään. Koska kiinnijäämisriski on talousrikoksissa varsin pieni, parantuneet neuvottelumahdollisuudet voivat jopa lisätä sellaisia rikoksia, joissa riskit on mahdollista punnita etukäteen tarkkaan.

Liiketoimintakiellosta neuvottelu

ks. edellinen kohta 4

Rikoshyödystä neuvottelu, kun se liittyy asianomistajan vahingonkorvausvaatimukseen

ks. kohta 4

Syyteneuvottelu muutoksenhakuasteessa

Hovioikeus kannattaa esitystä, vaikka syyteneuvottelua tullaan todennäköisesti käyttämään muutoksenhaussa vielä vähemmän kuin kärjäoikeuksissa.

Seuraamuskananottojen informatiivisuus

Hovioikeus kannattaa esitystä.

Tunnustamisoikeudenkäynnin määräaika

Määräajan pidentämien 60 päivään on perustelua, koska tuomioistuimiin tulee vireille mittava määrä muitakin kiireellisesti käsiteltäviä asioita.

Esitutkintalain mukainen tunnustamismenettely

Hovioikeus puoltaa ehdotettuja muutoksia. Esitystä tulee kuitenkin täsmentää esitutkinnan rajoitus päätöksen perumisen osalta, koska tunnustamisen peruutus on mahdollista vielä muutoksenhakuasteessa ja koska syyteneuvottelun voidaan tulkita päättyvän lainvoimaisen tuomion sijasta tunnustamisoikeudenkäyntiin.

Vaikutukset

Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Esitettyjen muutosten toteuttaminen voi keventää oikeudenkäyntejä joissakin tilanteissa ja lisätä hieman syyteneuvottelun käyttöä. Säästöjen määrä jää kuitenkin vähäiseksi.

Millaisia viranomaisvaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

-

Millaisia muita yhteiskunnallisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

-

Millaisia muita vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan? (Esimerkiksi ihmisryhmiin kohdistuvat vaikutukset)

Esityksen muutokset ovat osittaista rikoshyödyistä neuvottelemista lukuun ottamatta melko vähäisiä aikaisempaan lainsäädäntöön verrattuna. Esitys on kuitenkin omiaan lisäämään syyteneuvotteluun jo entuudestaan liittyneitä yhdenvertaisuusongelmia, eikä soveltamisalan rajaukset edelleenkään ole loogisia tai perusteltuja. Esitys korostaa talousrikollisten erityisasemaa. Törkeiden huumausainerikosten, ihmiskaupparikosten ja törkeiden ryöstöjen osalta esityksen vaikutuksen merkitys tulee riippumaan muodostuvasta oikeuskäytännöstä, mutta ehdotettu lainsäädäntö mahdollistaa laajatkin tulkinnat.

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Miten kommentoitte muita toteuttamisvaihtoehtoja (mietinnön jakso 5) ja erillisessä muistiossa esitettyjä ratkaisuvaihtoehtoja? Millaisia vaikutuksia niillä olisi?

Syyteneuvottelun mahdollistaminen kaikissa rikoksissa (pl. elinkautiset) laajentaisi syyteneuvottelun käyttöä ja olisi periaatteellisella tasolla hyvin merkittävä muutos. Tämä vaihtoehto tuottaisi enemmän säästöjä. Mikäli menettelyn soveltamisalaa laajennettaisiin näin merkittävästi, oikeusturvanäkökohdat tulisi huomioida nykyistä paljon kattavammin.

Onko jokin muu tapa, jolla esityksen tavoitteet voitaisiin toteuttaa?

Tunnustamisen sijaan menettelyn pääpaino voisi olla Ruotsin mallin mukaisesti rikoksen selvittämisessä. Selvittämiseen tulisi liittyä muutakin kuin teon yksinomainen tunnustaminen ilman yksilöivää informaatiota, jolloin menettelyyn liittyvät oikeusturvariskit ja taktikoinnin mahdollisuudet vähenisivät. Myötävaikuttaminen rikoksen selvittämiseen olisi omiaan vähentämään tunnustamisoikeudenkäynteihin liittyviä oikeusturvariskejä ja helpottaisi tuomioistuimen mahdollisuuksia arvioida tunnustuksen oikeellisuutta ja vapaaehtoisuutta tällaisessa tunnustamisoikeudenkäynnissä.

Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Miten kommentoitte mietinnön näkemyksiä, jotka koskevat suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä (mietinnön jakso 11)?

-

Muut havaintonne ja kommenttinne esitysluonnoksesta

Syyteneuvottelun kehittämisessä menettelyn käyttömäärien kasvattamisen ei tulisi olla ainoa tavoite, vaan lakiuudistuksissa tulisi ottaa huomioon menettelyyn liittyvät oikeusturvariskit ja pyrkiä parantamaan lainsäädäntöä myös menettelyn osalta. Tällaiset muutokset voisivat pidemmällä aikavälillä myös lisätä menettelyn käyttämistä, kun se koettaisiin selkeänä ja suomalaiseen oikeusjärjestelmään sopivana menettelynä.

Syyteneuvottelun edellytyksenä on asianomistajan suostumus. Tätä edellytystä tulisi väljentää ainakin tilanteissa, jossa asian merkitys asianosaiselle on vähäinen.

Saukkoriipi Leena
Rovaniemen hovioikeus - Hovioikeuden presidentti Jyrki Kiviniemi